

Szeptember 15. Hétfájdalmú Szűzanya

(Mária felmagasztalt anyai fájdalmának napja.)

Az ünnep a szerviták kezdeményezésére formálódott a 15. században a kölni egyházmegyében, végre XIII. Benedek pápa 1726. augusztus 22-én kelt rendeletében az egész Egyházra kiterjesztette. Eredetileg a nagypénteket előző péntek, később – pápai engedéllyel – szeptember 3. vasárnapja az ünnep helye.

Költészetünk legrégebb emléke az Ómagyar Mária-siralom, amelyet a XIII. századi ún. Leuveni (domonkos)-kódex őrzött meg számunkra.

Volék sirolm tudotlon.

Sirolmol sepedik,

Búiol oszuk, epedek.

Választ világumtuul-

Zsidou, fiodumtuul,

Ézes ürümentüül.

Ó én ézes urodum,

Eggyen igy fidum!

Sirou anyát teküncsed,

Búabeleül kinyuhhad!

Szemem künyüel árad,

Én junhum buol fárad.

Te vérüd hullottya

Én junhum olélottya.

Világ világa,

Virágnak virága!

Keserüen kinzatul,

Vos szegekkel veretül.

Uh nekem, én fiom,

Ézes mézüül!

Szegényül /szégyenül?/szépségüd

Virüd hioll vizeül.

Sirolmom, fuhászatum-

Tertetik küül

Én junhumnak bel bua,

Ki sumha nim hiül.

Végy halál engümet,

Eggyedüm illyen,

Maraggyun urodum,

Kit világ féllyen!

*Ó igoz Simeonnok
Bezzeg szovo ére;
Én érzem ez bútürüt,
Kit niha egíre.*

*Tüüled válnum,
De nüm valállal,
Hul igy kinzassál,
Fiom, halállal.*

*Zsidou, mit tész,
Türvéntelen,
Fiom mert hol
Biüntelen.*

*Fugva, husztuzva,
Üklelve, ketve
Ülüd.*

*Kegyüggyetük fiomnok,
Ne légy kegyülm mogomnok,
Ovogy halál kináal,
Anyát ézes fiáal
Egyembelű ülljétük!*

(Pais Dezső olvasata és értelmezése szerint)

Legendájában a hagyomány megalapozója János evangélista: János, Mária mennybevitele után nagyon szerette volna látni őt. Égbe ragadtatott és ott hallotta, hogy Jézus nagy kegyelmet ígér azoknak, akik Szent Anyja fájdalmát tisztelik... Nikodémus és Arimathiai József azon a helyen, ahol Mária Jézussal a Kálváriára menet fájdalmában elalélt, templomot épített és külön rendet alapít (szervita rend). Mária rendeli fájdalmai emlékéül a fekete rendi köntöst, az „özvegyi ruhát”.

Szűzanya fájdalmainak (hét fájdalmának) tiszteletét az evangélium tekintélye alapozza meg, amikor Simeon szavaira emlékeznek: „S a te lelkedet is tör járja át, hogy kinyilatkoztassanak sok szívből a gondolatok” (Lk.2,35). Menekülnek Egyiptomba: „Heródes keresi a Gyermeket és meg akarja ölni” (Mt.2,13). Mária nem találja a tizenkét éves Jézust: „atyád és én bánkódva kerestünk.” (Lk.2,48). Mária ott áll a keresztfá alatt: Jézus kereszttje mellett ott állott édesanyja (Jn.19,25). Mindez azonban Mária fájdalmának négy megnyilatkozása. A másik háromról: a Szűzanyának a keresztvívő Jézussal való találkozásáról; a keresztről való levéltelről; illetve halott Fiának ölben való megpihenéséről és a temetésen való részvételtől csak az ősi hagyomány tud.

Mária fájdalmai közül a legnagyobb a piéta (amely a népi műveltségben a halálát idéző Napot idézi meg), az emberi fájdalom megfoghatatlan képe, a középkor végének legegységesebb áhítat-forrása. Számos későgótikus piéta-szobrunk körül a barokk időkben búcsújáró hely kerekedik: Sasvár, Pozsony, Nyitra, Sümeg, Felsősegesd, Eger, Gyöngyös. Szlovák és lengyel faragók harminc-nyolcvan centi magas piéta-szobrokat búcsúfiának árusítottak. Nálunk a katolikus hajlékok megbecsült kincse volt. Az egi szervita templom a bükki palóc, a matyó és a jász jámborság „fájdalmas temploma”.⁷ Az egi hétfájdalmú búcsút látogatók itt, ezen az alkalmon veszik át a skapulárét (bővebben ld. Skapulárés Boldogasszony

ünnepénél, július 16.) Varga Lajos jászárokszállási „szentember” litániát szerzett az egri „fájdalmas búcsú” zarándokai számára. Az egri hagyomány virágvasárnaptól mindenszentekig tartó havi egyszeri körmenettel is kiegészült: minden hónap harmadik vasárnapján a szervita templomtól az egri vár Kálváriájáig. (A Kárpát-hazában ezen ünnep leglátogatottabb búcsújáró helye az egri szervita templom, amelynek okát az adhatja, hogy a háborúk és szabadságharcok után ezen a környéken maradt a legtöbb özvegy, és ezek az özvegyek szembesülve a Fiát elvesztő Istenszülő Asszony fájdalmával megkönnyebbülést, enyhülést kerestek és találtak. Mindez népünk hasonlíthatatlanul gazdag Mária-tiszteletének egy jeles megnyilvánulása.) Pilisszántó piéta-szobra mindenkire érdeme szerint néz: a megátalkodottra szigorúan, a megtisztultakra kegyesen.

A Hétfájdalmú Szűz jelölése a piéta mellett: hét törrel vagy karddal átvert szív. A tiszteletére emelt kápolnák leginkább temetőben állnak. Mária hét fájdalmát, de hét örömét is ünnepli a váci Hétkápolna búcsújáró helye.